

Tájékoztató az Akadémia nemzeti programjairól

Az akadémiai nemzeti kutatási programok számára a 2014 óta működő *Nemzeti Agykutatási Program* szolgál modellként. E modellre jellemző a minőség, a hatékonyság és a transzparencia hatókörének kiterjesztése kutatóhelyek együttműködő hálózatára. Ez nagyfokú szabadságot és öngazgatást biztosít a részt vevő kutatók számára, amit független minőségi és hatékonysági kontroll szavatol, hitelesít. A modell fenntarthatóságához a nagy integráló személyiségek, a kiváló, fiatalokat vonzó témák, a jól felszerelt, dinamikus kutatóműhelyek és az azokat befogadó és üzemeltető egyetemi és kutatóközponti rendszerek egyaránt nélkülözhetetlenek. A NAP sajátossága, hogy indulásakor a Kormány, az MTA és a NAP Konzorcium elnökei stratégiai együttműködési megállapodást írtak alá.

A nemzeti programok (NP) előkészítői figyelembe vették a tématerületen működő akadémiai, illetve akadémiai részvételű programok (pl. Nemzeti Víz tudományi Program, Nemzeti Agykutatási Program), korábbi MTA- és MTA-támogatott kutatóhelyek, akadémiai testületek (Magyar Nyelv a Tudományban Elnöki Bizottság, Fenntartható Fejlődés Elnöki Bizottság, Elnöki Bizottság az Egészségért), az érintett tudományos osztályok és bizottságok tapasztalatait, eredményeit.

A három nagy tudományterületen (természettudományok, élettudományok, társadalomtudományok) induló programok előkészítésében és működtetésében az elnököt a *Nemzeti Programok Elnöki Bizottság (NPEB)* is segíti, amelynek elnöke Kosztolányi György alelnök, tagjai É. Kiss Katalin, Czigány Tibor és Lénárd László akadémikusok. A programok koncepcióját a *Vezetői Kollégium*, az *Elnökség* és a *Felügyelő Testület* is megtárgyalta, azzal egyetértett. A programok működését *MTA elnöki határozat* szabályozza, és az MTA Titkársága Köztisztviselési Igazgatósága koordinálja Oberfrank Ferenc igazgató irányításával.

Az egyes nemzeti programok működését programtanácsok (PT) felügyelik. A *Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program PT* elnöke É. Kiss Katalin akadémikus, tagjai Hunyadi László és Pléh Csaba akadémikusok, a *Fenntartható Fejlődés és Technológiák Nemzeti Program PT* elnöke Monostori László akadémikus, tagjai Németh Tamás akadémikus és Bándi Gyula, az MTA doktora, a *Nemzeti Agykutatási Program 3.0 PT* elnöke Lénárd László akadémikus, tagjai Vizi E. Szilveszter és Soltész Iván akadémikusok.

A benyújtott szakmai és költségterveket a programtanácsok – az esetleges összeférhetlenség kizárásával – értékelték. Értékelték továbbá az egyes kutatócsoportok kiválóságát, kutatási projektjeik jelentőségét és megvalósíthatóságát, a befogadó kutatóhely alkalmasságát és a várható eredmények társadalmi, gazdasági és nemzetstratégiai jelentőségét. A programtanácsok kizárták az egyes projektek további forrásokból való finanszírozását is. A szakterület nemzetközi élvonalába tartozó, kiváló produktivitású kutatók esetében javaslatot tehetek az MTA Kiváló Kutatóhely címmel nem rendelkező intézményben működő kutatócsoport támogatására is, ha szakértelmét esszenciálisnak ítélték a nemzeti program széles spektrumának megtartása érdekében. A programtanácsok az egyes nemzeti programok eredményességét mérő indikátorrendszert is jóvá hagytak, valamint több esetben módosításokat, egyes projektek felülvizsgálatát is előírták. Az Akadémia elnöke a programtanácsok javaslatai alapján döntött az egyes nemzeti programok kutatási programjának elfogadásáról és a támogatások odaítéléséről.

A nemzeti programok résztvevői konzorciumi megállapodásaikban és támogatási szerződéseikben vállalták, hogy a kutatómunka mellett segítik az Akadémia tudományos tanácsadási tevékenységét, rendszeresen szerveznek ismeretterjesztő, tudomány-népszerűsítő programokat. A kutatások előrehaladását és az eredményeket évente konferencián mutatják be a kutatóknak, az irányító testületüknek és a programtanácsuknak. A programtanácsok évente értékelik a nemzeti programok előrehaladását. Csak a megfelelő értékelést kérdelemző kutatási projektek támogatása folytatódik a következő évben.